רעב בחוף הריביירה

האוטובוסים הגדולים, המבריקים, התקדמו לאורך הנוף הנהדר של הריביירה הצרפתית, שהרהיב את העין לאור השמש. אולם 135 הנערים והנערות, בני נתניה ותל־אביב, לא הרבו להשתמש בעיניהם. הם ישבו באוטובוסים, שקועים באי־פעולת אבר בגופם. קיבתם התמרדה. כי זה למעלה מ־16 שעות לא בא אוכל אל פיהם. הנערים היו, פשוטו כמשמעו, רעבים.

היה זה יומו האחרון, והאופייני, של טיול חינוכי באי־טליה שארך 13 יום, והשאיר אחריו מוסר־השכל ברור מאד: שטיול חינוכי יכול להיות חינוכי יותר, אם יאורגן אחרת.

אחיר מלא - וקצת יותר

רעיון הטיול עלה בלבם של שני מורים מנתניה, המורה העממי, טוביה אילון ומורה הגימנסיה מרדכי יערי. אחד מן השנים היה יליד איטליה. הירהר הוא: מדוע לא לקחת קבוצה של תלמידים ישראליים לארץ יפה זו, ולהביא תמורתם תלמידים איטלקיים לארץ?

המורים פנו למשרד החינוך הממשלתי ולמחלקות החינוך של עיריות תל־אביב ונתניה, ביקשו את חסותם. החסות ניתנה ברצון, והורכבה ועדה שקבעה את מחיר הנסיעה: 280 ל"י לכל ילד או ילדה, כולל את כל ההוצאות (הסכום הזה 822). **מלבד אוכל, לינה, נסיעות, סידורי ספורט, היה** על המארגנים לתת למשתתפים, במחיר זה, 6200 לירטות איטלקיות כדמי כיס, סכום השווה ל־10 דולאר (כ־25 ל"י).

בחסות זו החלו המורים בהרשמה. נרשמו 90 בני תל־אביב ו־45 בני נתניה. קרוב לשני שלישים של כל המשתתפים היו משתתפות.

מרדכי יערי, שהוא יליד איטליה, קיבל על עצמו לארגן את הענין. הוא שלח את אשתו, אף היא איטלקיה, לרומא, להכשיר את הקרקע. איש לא ידע אז מה בדיוק מהות הסידורים.

עוד לפני שעלו המשתתפים, בלוית 2 המארגנים ונשותיהם, 3 מדריכים, 2 מדריכים מקצועיים (שירה ומחול), רופא ומורה לאמנות (ששילמו כולם מחיר מלא) על האנייה ירושלים, הסתננו שמועות בלתי־יפות: חלק ניכר מן התלמידים נאלץ לשלם למארגנים יותר מן הסכום שנקבע

תלמידה וחייל ממשמר האפיפיור
דברים נהדרים על קיבה ריקה

על־ידי הועדה, אחדים אף שילמו למעלה מ־300 ל"י עבור התענוג. הם חשבו שהדבר כדאי.

כבר אז נתעוררו בארץ פקפוקים. מה ערכו החינוכי של טיול חינוכי הנותן אפשרות של השתתפות רק לבני עשירים, גוזל אפשרות זו מחבריהם המאושרים? אולם הטענה ההפוכה היתה משכנעת: איו להטיל על הממשלה לממן טיולים, ואם ישנם תלמידים היכולים לשלם עבור טיול, למה לא יטיילו?

אין כסף לסבלים

חדורי שמחה ירדו המשתתפים בחוף נאפולי, משם נסעו לאחד המקומות היפים ביותר בעולם: קאפרי. הם עלו לקאפרי בקרונית המפורסמת פיניקולרה, ירדו לים והתרחצו. ואז באה האפתעה הראשונה של הטיול: נאמר להם שאין כסף לחזור ברכבת. וכי עליהם לחזור ברגל. אחרי יום הרחצה היו כולם עייפים מדי מכדי לטפס בשביל המייגע לראש ההר. הם הכריזו שביתה. לבסוף הוסכם שהבנות והעייפים יחזרו ברכבת. השאר הלכו ברגל.

לא היתה זאת האפתעה היחידה. בבוקר ניתנו להם ספל קפה ולחמניה. בתיק מיוחד ניתנה להם ארוחת־צהרים, מורכבת משתי לחמניות, מעט נקניק וגבינה, ונאמר להם שבזאת עליהם להסתפק עד הערב. הרוב גמרו לאכול ארוחה

תלמידות על סיפון א/ק ירושלים
הבגדים החמים הלכו למילאנו

קלה זו עוד לפני הצהרים. הם נשארו רעבים עד הערב.

ארוחות הבוקר הדלות היו מסורת משר כל ימי הטיול. "זוהי ארוחת בוקר איטלקית טיפוסית!" נאמר להם. אולם התלמידים, שראו כיצד איטלקים טיפוסיים בהחלט בשולחנות האחרים זוללים ארוחות שמנות, פיפקפו בכך.

האפתעה הגדולה ביותר באה ברומא, אליה הגיעו למחרת היום, דרך פומפיאה, ובה נשארו 5 ימים. הופיע לפניהם איש הקרן־הקיימת במקום, והודיע: הטיול אורגן תוך סידור בין המארגנים והקרן־הקיימת, והקרן הקיימת היא המספקת את הדבזיזים*. מכ ון שהממשלה הישראלית לא אישרה שער מתאים, אין די כסף. לפיכך לא ינתנו למשתתפים 6200 לירטות דמי כיס, אלא רק 500 לירטות — (סכום השווה, באיטליה, ל־20 נסיעות בחשמלית או לארבע מנות קסטה) — לכל משך הטיול.

תר על כן, מאחר שאין כסף לשלם בשביל סבלים, ניתנו הוראות לשלוח את מזוודות המטיילים ישר למילאנו, וכל מטייל יכול היה להשאיר אצלו רק תיק קטן שנשא ביד. (בניאפולי נאלצו לשאת בעצמם את המזוודות לקומה הכבדות לקומה השמינית, והבנות לא יכלו לעמוד בזה).

מיד התכוסה אסיפת מדריכים סוערת מאד, שהחליטה לבטל את ההוראה. אולם להחלטה זו לא היה ערך מול טענת המארגנים: "אין כסף". המזוודות נשלחו למילאנו, והמטיילים נשארו בבגדי־קיץ דקים, ללא מעילים.

סטירת לחי מצלצלת

בניגוד להוראות המפורשות, לקחו עמם כמה מטיילים דבזי ם או כסף מוברח, והם היו המלכים בטיול. אחרים התקשרו עם קרובים באיטליה, השיגו כסף. אילם לרוב לא היה כסף אף לקנות כוס גזוז ביום חם. אחדים הסיקו מסקנה חינוכית מאד: הם מכרו חפצים בשוק השחור, קיבלו על עצמם להבריח חפצים לארץ או הרויחו כסף בצורה מפוקפקת אחרת. עיקר המסחר היה בסיגריות ישר־אליות, אותן קנו באנייה בתלושים של חברת שוהם.

מבחינה תרבותית יכלו המשתתפים ליהנות — הם ביקרו בעיר הוואתיקן, במוזיאונים. אולם ההרגשה היתה מדכאת: הרוב לא יכול היה לקנות אף את הדבר הקטן ביותר. איש הקרן־הקיימת הטיח בפניהם את ההאשמה שאכלו את כל הריבה, שנועדה ל־5 ימים, ביומיים.

קראו התלמידים, בהתמרמרות: "אז למה שמתם את הריבה על השולחן?"

אר ברומא היה המצב טוב, באופן יחסי. התלמידים היו למעשה אורחי הקהילה היהודית, ששילמה עבור חלק גדול של הארוחות, והכניסה למוזיאונים היתה חינם. הודות לעזרת חברת הידידות הישראלית־האיטלקית על־שם דנטה אליגיירה.

כשנסעו לפלורנץ (יומיים) ולונצ ה (יומיים), היה המצב גרוע יותר. הטיול המובטח להרי האלפים האיטלקיים בוטל, מאחר שהמזוודות עם הבגדים החמים נשלחו למילאנו, ולתלמידים לא ה יה משהו חם ללבוש. כשירד גשם שוטף, היתה למשתתפים הבריחה להישאר באכסניה, או לה רטב עד העור. בווניציה אף קרתה תקרית: אחת התלמידות איימה על אחד המארגנים שתגלה את פרטי הטיול בארץ, ספגה ממנו סטירת־לחי מצלצלת, פרצה בהיסטריה.

במילאנו הגיעו העניינים לשיא: הטיול קוצר בשלושה ימים וניתנה הוראה לעבור את נוף הריביירה הנהדר, בדרך למרסיי, ברכבת בלילה, כדי לחסוך הוצאות לינה.

צנים וחצי לכל ילד

היתה זאת נסיעת בלהות.

כל שמונה תלמידים קיבלו במילאנו למשך הנסיעה, חבילה שהכילה ארוחת ערב וארוחת בוקר. כשהגיעה הרכבת ב־10 בלילה לגבול הצרפתי, בינטיניליה, נתברר שישנה שביתה בצרפת. התלמיד ם נאלצו לישון בלילה בקרונות, כי לא היה כסף ללון בעיר. הם היו רעבים (רובם אכלו את הארוחות עוד אחרי־הצהרים, כי הארוחה האחרונה במילאנו לא טעמה לחיכם). אולם המארגנים הודיעו להם שאין כסף לאכול.

בבוקר מצאו המארגנים, באופן מופלא, את הכסף הדרוש כדי לשכור אוטובוסים במקום הרכבת, וכך התח לה נסיעת־הרעב לאורך החוף היפה ביותר בעולם. אחדים מן התלמידים, שעוד היה כסף בעל מקור מפוקפק בכיסם, ירדו לקיוסקים ואכלו, האחרים רעבו. בשתיים אחרי הצהרים הובאו להם צנימים — צנים וחצי לכל ילד וילדה.

במרסיי התנפלו התלמידים על האניה, רצו לאכול. אולם הצוות היה בחוף, המטבח סגור. רק מזנון־הלילה של האניה היה פתוח — כל תלמיד יכול היה לקנות פרוסת לחם ולשלם עבורה בתלוש מספר־התלושים של שהם, שניתן להם בראשית הטיול. כסף זה לא הוחזר להם על־ידי המארגנים. אולם אחד המארגנים נראה יורד העירה, חוזר כשהוא ואשתו נועלים שניהם זוגות נעליים חדשים.

ספסרות, הברחות, גניבות

אם התיימר הטיול להיות חינוכי, הרי נתן למשתתפיו חינוך מיוחד במינו. הוא אילץ אותם לחיות על נדבות הקהילות היהודיות (בפרואה התעכב הטיול אך ורק מפני שהקהילה הזמינה את משתתפיו לארוחת צהרים חינם), לעשוק בעסקים מפוקפקים (מישהו הבריח לארץ מיקסר בשביל יהודי איטלקי עבור תשלום של 20 ל"י) או גרוע מזה (היו מקרים שנערים גנבו מזכרות מרוכנים, מחוסר יכולת לשלם עבורם). המוזר היה שנערים ונערות כה רבות שמרו בכל זאת על רוח יפה.

אין ספק שטיול מסוג זה יכול להועיל, לתת בצורה חינוכ ת וחיובית פורקן לתשוקת־נסיעות של הנוער. אולם

אכסניית התלמידים ברומא
מיקסר חשמלי ונעליים חדשות

אין הוא יכול להיות ביזנס פרטי של מארגנים. אם הממשלה תיטול את הענין הזה לידיה, תגלה יוזמה משלה בענין זה, תוכל להביא ברכה רבה, כשם שצפונה ברכה בטיולים עממיים קצרים לקפריסין (בתנא שייתנו למשתתפים דמי־כיס מינימליים, ויושם קץ לתופעות מכוערות של ספסרות). אולם קודם כל כדאי לה לממשלה לחקור באופן יסודי את **פרטי טיול חינוכי אחרון זה.**

* למעשה לא היו שום חילופי תלמידים — שום קבוצה איטלקית לא הגיעה לארץ כתוצאה מטיול זה.